

Uczestnikom szkolenia podobał się sposób jego przeprowadzenia w formie online, angażujący ich w znacznie większym stopniu, niż miało to miejsce w przypadku innych szkoleń, w których dotychczas brali udział. Według ich opinii wiedza przekazana im podczas szkolenia oraz nabyte przez nich umiejętności będą przydatne w ich dalszej pracy zawodowej. Zdecydowanym atutem programu, według uczestników, byli prowadzący i ich bardzo wysokie kompetencje zarówno merytoryczne, jak i związane z relacjami społecznymi.

PRZECIWIW UZALEŻNIENIOM – SKUTECZNY SAMORZĄD. SZKOLENIA W CZASIE PANDEMII

Sławomir Pietrzak

Fundacja Pozytywnej Profilaktyki

Fundacja Pozytywnej Profilaktyki od 2018 roku jest zaangażowana w działania, które mają na celu wzmacnianie potencjału jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu i realizacji gminnych programów przeciwdziałania uzależnieniom. W tym właśnie roku, wspólnie z Fundacją Praesterno, opracowaliśmy program szkoleń dla jednostek samorządu terytorialnego pod nazwą „Przeciw uzależnieniom – skuteczny samorząd”.

W roku 2020 Fundacja Pozytywnej Profilaktyki rozpoczęła realizację kolejnej edycji tych szkoleń: szkolenia stacjonarne dla dwóch grup uczestników zaplanowano na przełomie maja i czerwca.

Sytuacja pandemiczna związana z koronawirusem COVID-19 spowodowała, że niemożliwe było prowadzenie szkoleń w trybie stacjonarnym. Fundacja stanęła przed dylematem: zrezygnować z realizacji projektu czy podjąć działania, które pozwolą przeprowadzić program w innej formie. Zwróciliśmy się do podmiotu zlecającego zadanie, Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii o zgodę na zmianę formy prowadzenia szkoleń ze stacjonarnej na online. Po uzyskaniu akceptacji rozpoczęliśmy kolejne działania. Zmiana ta spowodowała także to, że możliwe było zwiększenie liczby grup szkoleniowych do sześciu. Jednocześnie poszukiwaliśmy możliwości sfinansowania zaplanowanych zmian w szkoleniu. W maju 2020 roku Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ogłosił konkurs na przygotowanie i realizację działań podejmowanych w zastępstwie lub w uzupełnieniu zadań, które w całości lub części musiały zostać odwołane na skutek

COVID-19. Dzięki uzyskanemu w ten sposób dofinansowaniu mogliśmy zakupić niezbędny sprzęt (komputer, kamerę) i oprogramowanie oraz dokonać adaptacji posiadanych materiałów szkoleniowych, zaplanowanych zadań i ćwiczeń do wersji, którą można było wykonać w trybie online.

Na potrzeby szkoleń została wykorzystana platforma do e-learningu moodle.org (umieszczona pod adresem www.skutecznywsamorząd.org.pl) oraz platforma do webinarów clickmeeting.com.

Na platformie moodle.org zamieszczono materiały szkoleniowe (podręczniki, prezentacje) w wersji pdf oraz zadania i ćwiczenia do samodzielnego wykonania przez uczestników szkoleń (obecnie, w ramach wolontariatu, trwają prace nad przekształceniem prezentacji dostępnych dotychczas w wersji pdf na prezentacje interaktywne, które będą zwiększały atrakcyjność wykorzystywanych materiałów). Dzięki integracji platformy moodle.org z platformą (oprogramowaniem) do webinarów clickmeeting.com, uczestnicy szkoleń mieli dostęp do zaplanowanych spotkań z trenerami bezpośrednio z platformy edukacyjnej.

W stosunku do pierwotnego szkolenia dokonano zmian w liczbie godzin przeznaczonych na spotkania online z trenerami. Zaplanowano jedno spotkanie organizacyjne oraz cztery dwugodzinne spotkania dotyczące poszczególnych modułów szkolenia, zaś pozostały czas uczestnicy mieli poświęcić na indywidualne aktywności zaplanowane na platformie e-learningowej. W tym czasie uczestnicy mieli także możliwość

indywidualnego kontaktu z trenerami prowadzącymi szkolenie oraz ekspertami projektu.

Szkolenie e-learningowe zostało podzielone na sześć części:

- część pierwsza, wprowadzająca, zawierała ogólne informacje na temat szkolenia oraz kwestionariusz dotyczący posiadanej przez uczestników przed szkoleniem wiedzy na temat przeciwdziałania narkomanii,
- część druga dotyczyła treści zawartych w module I szkolenia, czyli obowiązujących regulacji prawnych,
- część trzecia dotyczyła treści zawartych w module II – Profilaktyka narkomanii,
- część czwarta dotyczyła treści zawartych w module III – Metody i formy leczenia, rehabilitacji osób używających narkotyków szkodliwie albo uzależnionych,
- część piąta dotyczyła treści zawartych w module IV – Wojewódzkie i gminne programy przeciwdziałania narkomanii,
- część szósta zawierała test końcowy (egzamin), kwestionariusz dotyczący wiedzy uczestników na temat przeciwdziałania narkomanii po przebyciu szkolenia, ankietę ewaluacyjną oraz zadanie polegające na przygotowaniu projektu (lub elementu) gminnego (wojewódzkiego) programu przeciwdziałania narkomanii.

W każdej części szkolenia zamieszczony był link do spotkania online z trenerami, materiały szkoleniowe (prezentacje) w wersji pdf, zadania do samodzielnego wykonania, odnośniki do pomocnych stron internetowych oraz forum, na którym można było prowadzić rozmowy z ekspertami, trenerami oraz innymi uczestnikami szkolenia.

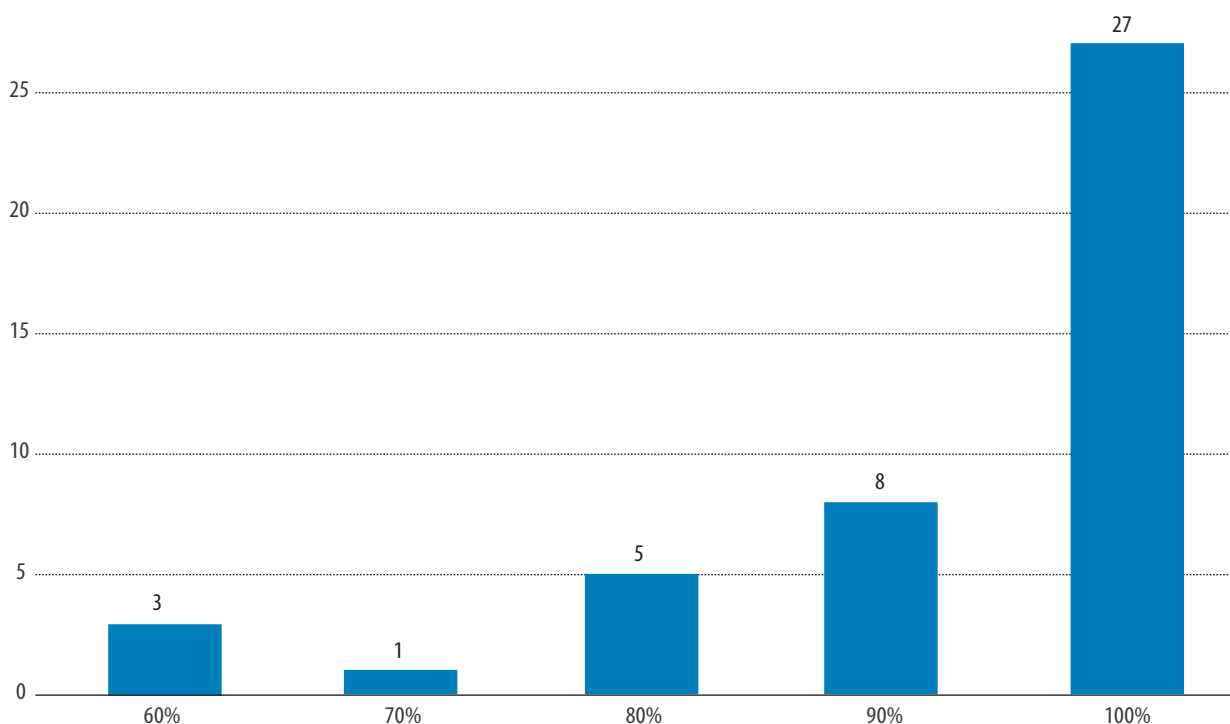
Zajęcia dla sześciu grup uczestników projektu „Przeciw uzależnieniom – skuteczny samorząd” odbyły się w okresie od 24 sierpnia do 18 października 2020 roku. Rekrutację uczestników prowadzono przy użyciu formularza elektronicznego, zamieszczonego na stronie internetowej projektu:

<https://pozytywnaprofilaktyka.org/projekty/przeciw-uzalezniom-skuteczny-samorzad-2020/>¹

Do udziału w projekcie zgłosiły się 62 osoby. Zainteresowani otrzymywali e-maila z informacjami dotyczącymi konieczności potwierdzenia uczestnictwa i przesłania do organizatora zgody przełożonego (wójta, burmistrza, prezydenta) na udział w szkoleniu. Liczba uczestników, którzy rozpoczęli szkolenie (we wszystkich edycjach) wyniosła 57 osób. Wszystkie osoby ukończyły szkolenie i otrzymały stosowny certyfikat.

W zdecydowanej większości głównymi odbiorcami szkoleń byli pracownicy urzędów miast (gmin), urzędów wojewódzkich oraz komisji rozwiązywania

Wykres 1. Rozkład prawidłowych odpowiedzi na pytania testu wiedzy.

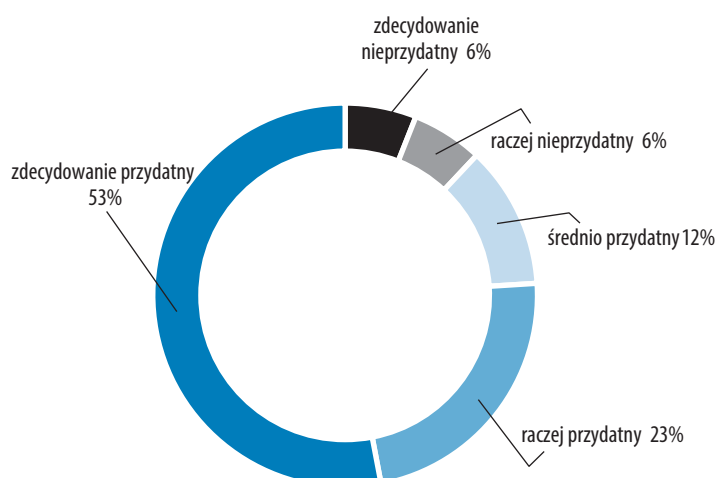

problemów alkoholowych. Uczestnicy reprezentowali również placówki oświatowe oraz ośrodki pomocy społecznej.

Przed rozpoczęciem szkoleń uczestnicy wypełniali kwestionariusz dotyczący oceny ich wiedzy i umiejętności z zakresu tematycznego poruszanego na szkoleniach. Ten sam kwestionariusz uczestnicy wypełniali po ukończeniu szkolenia. Autorem kwestionariusza, jak i całej koncepcji ewaluacji projektu jest Tomasz Kowalewicz z Fundacji Praesterno. Kwestionariusz ten wykorzystywany był również do oceny wcześniejszych realizacji programu szkoleniowego, które odbyły się w latach 2018 i 2019. Pytania w kwestionariuszu dotyczyły wiedzy na temat:

1. ram prawnych przeciwdziałania narkomanii w Polsce,
2. zadań jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania narkomanii,
3. zasad powierzania realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii,
4. epidemiologii używania substancji psychoaktywnych,
5. podstawowych pojęć związanych z profilaktyką – czynników ryzyka i czynników chroniących,
6. koncepcji i modeli terapii uzależnień,
7. profilaktyki w rodzinie, szkole i miejscu pracy,
8. standardów w profilaktyce: międzynarodowych (UNODC Standards) i europejskich (EDPQS),
9. profilaktyki opartej na dowodach naukowych i systemu rekomendacji programów profilaktycznych,
10. psychologicznych metod pomocy,

Wykres 2. Czy udział w programie „Przeciw uzależnieniom – skuteczny samorząd” oceniasz jako przydatny dla siebie?

11. społecznej reintegracji osób uzależnionych od narkotyków,
12. redukcji szkód zdrowotnych i społecznych związanych z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych,
13. tworzenia lokalnej strategii przeciwdziałania narkomanii,
14. monitorowania i ewaluowania strategii i programów przeciwdziałania narkomanii.

Uczestnicy oceniali swoją wiedzę na pięciostopniowej skali: 1 – zdecydowanie niski poziom, 2 – niski poziom, 3 – średni poziom, 4 – wysoki poziom, 5 – bardzo wysoki poziom.

Kwestionariusz przed szkoleniem wypełniło 46 uczestników, kwestionariusz dotyczący wiedzy po szkoleniu – 38 uczestników. Z uwagi na to, iż nie wszyscy uczestnicy wypełnili oba kwestionariusze, w analizie uwzględniono ankiety 34 osób.

We wszystkich obszarach, o które pytano w kwestionariuszu, nastąpił przyrost wiedzy. Zdecydowanie najwyższy zaobserwowano w obszarach dotyczących wiedzy na temat standardów jakości w profilaktyce uzależnień, wiedzy na temat systemu rekomendacji programów profilaktycznych i profilaktyki opartej na dowodach naukowych, a także wiedzy na temat budowania lokalnych strategii przeciwdziałania uzależnieniom.

Wzrosty te nie są jednak bardzo wysokie – średni przyrost wiedzy to jedna kategoria. Wynikać to może ze sposobu prowadzenia szkoleń (forma online), który może utrudniać przyswajanie zwłaszcza nowej wiedzy.

Po zakończeniu szkolenia uczestnicy przystąpili do egzaminu sprawdzającego ich wiedzę dotyczącą tematyki przedstawionej na szkoleniu. Test wiedzy zawierał 10 losowo dobranych pytań, w których odpowiadający mieli wybrać jedną prawidłową odpowiedź spośród czterech dostępnych. Czas trwania testu wynosił 10 minut, a uczestnicy mogli dwukrotnie podjąć próbę jego wypełnienia. Jeśli osoba podchodziła do testu dwukrotnie, to pod uwagę brano lepszą ocenę. Do egzaminu przystąpiły 44 osoby. 27 osób odpowiedziało prawidłowo na wszystkie pytania, 8 osób na 90% pytań, 5 osób na 80%, 1 osoba na 70% i 3 osoby na 60% (wykres 1).

Na zakończenie każdego szkolenia uczestnicy wypełniali ankietę ewaluacyjną dotyczącą oceny szkolenia. Ankieta zawierała 14 pytań zamkniętych. Dotyczyły one oceny szkolenia, w tym jego przydatności do pracy zawodowej, sposobu prowadzenia, czasu i intensywności szkolenia, materiałów dydaktycznych, a także procesu rekrutacji na szkolenie. Na każde z pytań można było odpowiedzieć na pięciostopniowej skali. W przypadku każdego pytania opisane zostały znaczenia poszczególnych punktów na skali. Wypełnione zostały 34 ankiety ewaluacyjne.

Zdecydowana większość uczestników szkolenia (76%) wskazała, że udział w nim będzie przydatny w ich pracy zawodowej. Cztery osoby uznały, że udział w szkoleniu jest całkowicie nieprzydatny w ich pracy zawodowej (wykres 2).

53% uczestników uznało, że poziom trudności szkolenia był właściwy. 6% uczestników stwierdziło, że był zbyt łatwy. 41% uznało, że szkolenie było za trudne. Prawie połowa (47%) uczestników uznała, że czas trwania szkolenia był dobrze dostosowany do przedstawionego materiału i możliwości percepcyjnych. 44% uczestników chciałoby, aby szkolenie trwało dłużej niż 24 godziny, zaś 9% ankietowanych uznało, że szkolenie było trochę za długie.

Prawie wszyscy uczestnicy (94%) wysoko i bardzo wysoko ocenili kompetencje i umiejętności prowadzących szkolenie.

Zdecydowana większość (62%) uczestników uznała, że szkolenie było optymalnie intensywne. 29% szkółących się stwierdziło, że szkolenie było dla nich zbyt intensywne (wyczerpujące), zaś 9% uznało, że szkolenie było za mało intensywne.

Zdecydowana większość uczestników (79%) była zadowolona ze sposobu realizacji modułu „Metodologia konstruowania lokalnych programów przeciwdziałania narkomanii”.

W ankiecie ewaluacyjnej zawarto również trzy pytania otwarte.

Pytanie 1: Jakie są – Twoim zdaniem – mocne strony Programu?

Pytanie 2: Co w Programie było błędne, czego zabrakło, co należy zmienić?

Pytanie 3: Inne uwagi, komentarze, sugestie...

Zrealizowane szkolenia zostały uznane przez uczestników za dobrze przygotowane i przeprowadzone. Zdecydowana większość osób uznała, że zarówno

program szkolenia, jak i czas jego trwania były dobrze zaplanowane i wykorzystane. Uczestnikom podobał się sposób przeprowadzenia szkolenia w formie online, angażujący ich w znacznie większym stopniu, niż miało to miejsce w przypadku innych szkoleń, w których dotychczas brali udział. Według ich opinii wiedza przekazana im podczas szkolenia oraz nabyte przez nich umiejętności będą przydatne w ich dalszej pracy zawodowej.

Zdecydowanym atutem programu, według uczestników, byli prowadzący i ich bardzo wysokie kompetencje zarówno merytoryczne, jak i związane z relacjami społecznymi.

Jak pokazały wypowiedzi uczestników w ankiecie ewaluacyjnej oraz w indywidualnych rozmowach z prowadzącymi i ekspertem, w szkoleniu zdecydowanie zabrakło czasu na warsztatową (grupową) pracę nad zagadnieniami poruszonymi podczas webinarów. Znaczna część wypowiedzi wskazywała na to, że zdecydowanie korzystniejszą formą szkolenia jest szkolenie stacjonarne, a jeśli docelowo szkolenie miałoby się odbywać w formie online, to konieczne jest zwiększenie liczby godzin przeznaczonych na webinaria i spotkania online z prowadzącymi (trenerami). Wydaje się, że najrozsądniejszą drogą ewolucji szkolenia „Przeciw uzależnieniom – skuteczny samorząd” (tak aby mogło być wykorzystywane zarówno w formie stacjonarnej, jak i online) jest przeznaczanie większości godzin szkolenia na pracę wykładowo-warsztatową (czy to w wersji stacjonarnej, gdzie do tego celu należy wykorzystać cały czas szkolenia, czy też w wersji online, gdzie webinaria i spotkania z prowadzącymi powinny stanowić minimum 75% czasu trwania szkolenia), a e-learning (w tym zadania i materiały w nim zamieszczone) powinien stać się integralną, ale jedynie wspomagającą częścią szkolenia.

Wskazane jest również podjęcie zintensyfikowanych działań promocyjnych projektu w województwach wschodniej i centralnej Polski, skąd w dotychczasowych edycjach szkoleń nie było żadnego uczestnika.

Przypisy

¹ Strona obecnie znajduje się w archiwum projektów pod adresem <https://pozytywnaprofilaktyka.org/projekty-zakonczone/przeciw-uzaleznieniom-skuteczny-samorzad-2020/>